

Dan PRODAN,

JUDEȚUL DOROHOI ȘI PRIMELE ALEGERI PARLAMENTARE DIN ROMÂNIA MARE (NOIEMBRIE 1919)

Cuvinte-cheie: *județul Dorohoi, România Mare, alegeri parlamentare, noiembrie 1919, structura parlamentului, urmări.*

Județul Dorohoi a fost așezat geografic în N. provinciei Moldova (după 1812), al actualului județ Botoșani și, implicit, al României, în a II-a jumătate a secolului XIX și în primele două decenii ale celui următor, fiind județ de graniță în perioada 1859 - 1918. S-a învecinat la N. și N.E., de-a lungul râului Prut cu Basarabia moldavă, aflată sub vremelnică stăpânire rusească țaristă (1812 - 1917), la S. cu jud. Botoșani, iar la V., de-a lungul râului Siret, cu Bucovina sudică, altă provincie istorică a Țării Moldovei a lui Ștefan cel Mare, aflată sub temporară ocupație austriacă (1775 - 1918). Localitatea Dorohoi a fost orașul - reședință de județ¹.

După Unirea Basarabiei (27 martie / 9 aprilie 1918) și a Bucovinei (15 / 28 noiembrie 1918) cu Regatul României, județul Dorohoi a devenit unitate administrativ - teritorială românească re poziționată geografic în vechiul regat, în "interiorul" României Mari, învecinându-se pe linia Prutului cu jud. Hotin la N. și N.E., cu jud. Bălți la E. (ambele în Basarabia), la S. cu jud. Botoșani, la V., de-a lungul Siretului, în amonte, cu județele Suceava, Rădăuți și Cernăuți. Și în perioada interbelică orașul Dorohoi a fost reședința județului omonim². Configurația administrativ - teritorială a jud. Dorohoi ante - 1918 a fost aproape identică cu cea

¹ Constantin Teodorescu, Nicolae Mateescu, *Atlas Geografic pentru școalele primare*, ediția a IV-a, Institutul Cartografic Unirea - Brașov, 1935, harta *Moldova - Basarabia, cu Județul Dorohoi*; *Atlas istoric (general)*, coordonator prof. univ. Ștefan Pascu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, harta nr. 102; *Atlas pentru istoria României*, coordonator acad. Ștefan Pascu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, harta nr. 65; *Atlas geografic general*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974, hărțile n-le 46 - 50, 65; Dan Ghinea, *Enciclopedia geografică a României*, vol. I (A - G), Editura Enciclopedică, București, 1996, pp. 543 - 544 (Dorohoi); Octavian Mândruț, *România. Atlas geografic școlar*, Editura Corint, București, 2002, pp. 4 - 5, 8 - 9, 24 - 27, 36, 37, 40, 56; Petre Dan - Străulești, *Atlas istoric ilustrat al României*, Editura Litera, București, 2009, pp. 52, 53, 60, 64, 74, 75, 79, 91; Constantin Cojocariu, *Județul Botoșani, structuri administrative - teritoriale*, Editura Quadrat, Botoșani, 2008, pp. 134 - 135 (harta jud. Dorohoi în perioada interbelică); Mihai Poclid, *Așezările umane din jud. Botoșani. Studiu de geografie istorică (atestare, toponime, evoluție, organizare teritorială)*, Editura Taida, Iași, 2008, pp. 556 - 558 (fig. nr. 118 - 121).

² Vezi *supra*, nota nr. 1.

post - 1918, cu o suprafață de 3.020 - 3.050 km², între următoarele coordonate geografice: 47°40' - 48°16' lat. N., 26°02' - 27°10' long. E³.

Legile administrativ - teritoriale, cu documentele - anexe specifice, din anii 1860 - 1865⁴, 1869 - 1871⁵, 1872⁶, 1874 - 1875⁷, 1879⁸, 1886⁹, 1888¹⁰, 1896¹¹, 1904¹², 1908¹³, 1909¹⁴, 1910¹⁵, 1911¹⁶, 1912¹⁷, bazate pe articolele tematice ale Constituției din 1866¹⁸, au urmărit să modernizeze configurația organizațională internă, să promoveze interesele locale ale cetățenilor și cele centrale statale, pe baza realităților concrete din teritoriu.

Astfel, legislația administrativ - teritorială adoptată în 1910 - 1912 a stabilit următoarea structură internă teritorială a jud. Dorohoi: 43 de comune rurale și 3 comune urbane (Dorohoi, Herța, Mihăileni), organizate în 6 plăși / plase, care reuneau mai multe comune rurale - urbane:

1. Plasa Bașeu (reședința la Săveni): comunele: Avrămeni, Borzești, Drăgușeni, Hănești, Manoleasa, Săveni, Știubieni, Vlăsinești;
2. Plasa Lascăr (reședința la Rădăuți - Prut): comunele: Coțușca, Darabani, Horodiștea, Mileanca, Miorcani, Mitoc, Păltiniș, Rădăuți;
3. Plasa Herța (reședința la Herța): comunele: Buda, Bivolul, Herța, Hudești, Ibănești, Lunca, Mamornița, Movila, Suharău, Târnauca;
4. Plasa Berhometele (reședința la Mihăileni): comunele: Dersca, Grămești, Lozna, Mihăileni, Pomârla, Tureatca;
5. Plasa Siret (reședința la Zvoriștea): comunele: Adâncata, Brăiești, Hânțești, Văculești, Vârfu - Câmpului, Zamostea, Zvoriștea;
6. Plasa Centru (reședința la Dorohoi): comunele: Broscăuți, Corlăteni, Dorohoi, Dumeni, Havârna, Șendriceni, Vorniceni¹⁹.

Această configurație administrativ - teritorială a jud. Dorohoi a rămas valabilă până în 1923 - 1925, stând la baza organizării și a logisticii alegerilor pentru primul parlament al României Mari, din 1919.

³ Vezi *supra*, nota nr. 1.

⁴ C. Cojocariu, *op. cit.*, pp. 39 - 46, 81 - 93, 96, 97; M. Poclid, *op. cit.*, pp. 401 - 407.

⁵ C. Cojocariu, *op. cit.*, pp. 47, 93 - 94.

⁶ *Ibidem*, pp. 95, 96.

⁷ *Ibidem*, pp. 47, 48, 95, 103.

⁸ *Ibidem*, p. 103.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, p. 105.

¹¹ *Ibidem*, pp. 105 - 108.

¹² *Ibidem*, pp. 48 - 49, 108 - 111.

¹³ C. Cojocariu, *op. cit.*, pp. 49 - 50, 111 - 115; M. Poclid, *op. cit.*, pp. 404 - 407.

¹⁴ C. Cojocariu, *op. cit.*, p. 115.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 115 - 116; M. Poclid, *op. cit.*, pp. 407 - 409; 440 - 443.

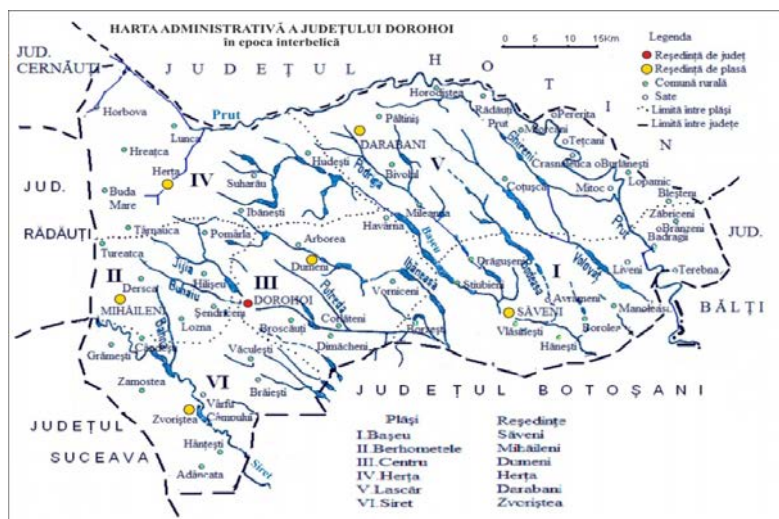
¹⁶ C. Cojocariu, *op. cit.*, p. 116.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 116 - 117.

¹⁸ *Ibidem*, pp. 44 - 47.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 116 - 117.

Alegerile parlamentare din 2 - 12 februarie 1914 și 18 - 26 mai 1914, ultimele anterioare declanșării Primului Război Mondial (15 / 28 iunie 1914) și a adoptării neutralității României (3 / 16 august 1914), organizate de guvernul liberal condus de I.I.C. Brătianu, s-au desfășurat în contextul intern al disputei dintre partidele politice despre programul liberal de reforme modernizatoare: agrară și electorală. Liberalii au câștigat ambele tururi ale alegerilor. La cele din februarie 1914 au fost aleși 191 deputați și 126 senatori²⁰, dintre care 3 senatori și 4 deputați au reprezentat jud. Dorohoi în noul parlament de la București²¹. Ulterior, 188 deputați și 125 senatori au format parlamentul rezultat în urma alegerilor din mai 1914, dintre care 3 senatori și 4 deputați au fost aleși în jud. Dorohoi. Liberalii au obținut 53,72% la colegiul I Senat și 89,61% la colegiul II Senat. La Adunarea Deputaților, liberalii au câștigat: la colegiul I - 59,97%, la colegiul II - 73,86%, iar la colegiul III - 97,09%. Opoziția anti-liberală a adunat doar: 46,28% la colegiul I Senat, 10,39% la colegiul II Senat, 40,03% la colegiul I, 26,14% la colegiul II, 2,91% la colegiul III ale Adunării Deputaților²². Sintetizând, liberalii au obținut, din totalul voturilor valabil exprimate, 71,66% la Senat și 76,97% la Adunarea Deputaților. Opoziția anti-liberală a adjucecat doar 28,34% la Senat și 23,03% la Adunarea Deputaților. În concluzie, un parlament cu 74,31% membri ai PNL și 25,69% reprezentanți ai opoziției anti-liberale.

Harta nr. 1 – Harta administrativ - teritorială a Jud. Dorohoi în perioada interbelică (C. Cojocariu, *op. cit.*, pp. 134 - 135).

²⁰ Anastasie Iordache, "Programul liberal de reforme", în *Istoria parlamentarismului și a vieții parlamentare din România până la 1918*, coordonatori Paraschiva Căncea, Mircea Iosa, Apostol Stan, Editura Academiei RSR, București, 1983, pp. 446 - 447.

²¹ *Anuarul Statistic al României, 1915 - 1916*, București, 1916, pp. 10 - 11.

²² Anastasie Iordache, *op. cit.*, p. 448; *Anuarul statistic al României, 1915 - 1916*, București, 1916, p. 12.

Liberalii aveau astfel posibilitatea să voteze și să aplice legislația reformatoare agrară și electorală. Dar a izbucnit prima conflagrație mondială, cu provocările și necunoscutele ei, și pachetul legislativ reformativ liberal a fost amânat după război.

O comparație între rezultatele alegerilor parlamentare din februarie și mai 1914 este utilă. Se constată că liberalii dorohoieni și-au păstrat aceiași candidați și locurile la colegiul II - Ad. Dep. (prin Pilat N. Gheorghe), colegiul I Senat (prin Pilat N. Ioan și Manoliu - Tețcanu I. Ion) și colegiul II Senat (prin dr. Crivăț Nicolae), au adjudecat locurile la colegiul I - Ad. Dep., dar cu o echipă parțial schimbată (a rămas Văsescu A. Gheorghe, iar Holban Gh. Nicu a fost înlocuit cu Romano Constantin), dar au pierdut locul de deputat la colegiul III, unde Trufin Ion a pierdut în favoarea conservator - democratului Moruzi P. Dimitrie. Aceasta a fost configurația echipei parlamentarilor dorohoieni în forul legislativ de la București și Iași, în perioada Neutralității și a Războiului de Întregire Națională a României. Un grup parlamentar județean de culoare liberală, cu o singură tușă conservator - democrată takistă. Cu majoritatea acestor parlamentari dorohoieni ne vom reîntâlni la alegerile parlamentare din 1919.

Peste patru ani și jumătate, după doi ani de neutralitate prudentă (1914 - 1916) și după alți doi ani de război (1916 - 1918), după marile victorii de la Mărăști, Mărășești și Oituz, dar cu urmări strategice - tactice militare - civile - diplomatice dezamăgitoare (vara - toamna 1917), după evenimentele complexe din Rusia (februarie - martie 1917, octombrie - noiembrie 1917), după pacea de la Buftea - București (februarie - aprilie 1918), după reintrarea României aparent învinsă în Primul Război Mondial (28 octombrie / 10 noiembrie 1918) și situarea ei în tabăra învingătoare la sfârșitul marii conflagrații, după făurirea națională a României Mari (martie - decembrie 1918), luna decembrie 1918 prefigura la orizont o rază de normalitate internă și posibilitatea organizării, desfășurării și finalizării primelor alegeri în România Mare, pentru Parlamentul României Unite, de la Nistru la Tisa, Dunărea inferioară și Marea Neagră. Alegerea primului parlament al României Mari devenise deja un imperativ legislativ intern și o legitimare statală externă diplomatică, în condițiile în care la Paris și în unele orașe satelite învingătorii purtau aprige tratative de pace cu învinșii și se încheiau, ca urmare a voinței victorioșilor, tratatele de pace cu Germania (28 iunie 1919) la Versailles, cu Austria (10 septembrie 1919) la Saint - Germain - en - Laye, cu Bulgaria (27 noiembrie 1919) la Neuilly - sur - Seine²³.

Dar speranțele pentru configurarea primului parlament unitar interbelic au trebuit să se prelungescă în întregul an 1919, alegerile fiind amânate succesiv, din cauze interne și externe, în lunile ianuarie, martie, mai, septembrie, octombrie, noiembrie 1919. Dintre cauzele interne amintesc agitațiile electorale, organizări și reorganizări de partide și alianțe politice, precaritatea legislației electorale pentru România Mare, teritorii românești inter-carpătice fără armată și administrație românească fermă, armata sârbă în Banat, iar dintre cele externe: statutul incert al Banatului vestic, războiul româno - ungaro bolșevic pe Tisa, ne-trasarea și ne-recunoașterea

²³ Dan Prodan, "Personalitatea României Mari în tratativele de pace din 1919 - 1920", în *Acta Moldaviae Septentrionalis*, XIII, 2014, Botoșani, Editura Quadrat, pp. 179 - 182.

internațională a graniței de vest a României cu Ungaria, implicațiile Statutului minorităților. "Alegerile din 1919 au avut statutul de alegeri fondatoare ale statului român national unitar"²⁴.

Alegerile pentru Adunarea deputaților din Vechiul Regat (în care se afla și jud. Dorohoi) și Basarabia au avut la bază principiul reprezentării proporționale (RP), compatibilă cu alegerea personală a alesului de către alegător, concept individualizat atât prin votul cu panaj desfășurat în circumscripții pluri-nominale locale, cât și prin utilizarea metodei Victor d'Hondt pentru repartizarea mandatelor în cele 43 de circumscripții electorale. Alegerea senatorilor s-a realizat prin scrutinul electoral de tip pluralitar (cu majoritate relativă)²⁵.

Partidele politice "naționale" care au avut din anii anteriori / și-au întemeiat organizații județene în Dorohoi în 1918 - 1919 au fost: Partidul Național Liberal, Partidul Conservator Progresist - Alexandru Marghiloman, Partidul Conservator Democrat - Take Ionescu, Partidul Naționalist Democrat - N. Iorga - A.C. Cuza, Liga Poporului - Alexandru Averescu, bănuind că a avut anumite înțelegeri electorale neoficiale cu PND - Iorga - Cuza și cu Partidul Țărănesc - Ion Mihalache. În PNL - jud. Dorohoi s-a produs o sciziune între național - liberalii "tradiționaliști" - gruparea Artur Stavri și liberalii - "democrați", gruparea G.G. Burghele & Co. Cele două grupări liberale au candidat la alegerile parlamentare cu liste separate și cu semne electorale diferite.

A existat și o activă presă județeană dorohoiană²⁶ care, în 1919, în timpul prelungitei campanii electorale parlamentare, a promovat interesele partidului / grupării proprii și a atacat oponenții și rivalii politici. Astfel, ziarul *Drapelul*²⁷ a fost organul de presă al PNL "tradițional", iar *Drapelul Liberal* al dizidenței "democratice", condusă neoficial de G.G. Burghele. Periodicul *Solia*²⁸ a expus interesele Partidului Naționalist Democrat - N. Iorga - A.C. Cuza, în tandem politic oficios cu Liga Poporului - Al. Averescu sau cu Partidul Țărănesc - Ion Mihalache. Săptămânalul *Gazeta Dorohoiului*²⁹ a susținut politica națională și locală a Partidului Conservator Progresist - Alexandru Marghiloman. A fost cel mai longeviv, cu o cadență constantă, și cel mai combativ, în limite deontologice gazetărești auto-impuse, dar și pretinse cu insistență ziarelor locale rivale, periodic dorohoian din

²⁴ Alexandru Radu, "Alegerile parlamentare din 1919. Un sistem electoral particular", în *Revista Română de Studii Electorale*, vol. VI, nr. 1, 2018, București (pp. 125 - 137), p. 125.

²⁵ *Ibidem*, pp. 126 - 135; Răzvan Victor Pantelimon, "Evoluția legislației electorale românești (1864 - 1938)", în *Analele Universității Ovidius Constanța*, seria *Istorie*, vol. VI, 2009, Constanța, pp. 112 - 113.

²⁶ *Publicațiile periodice românești*, tom III, București, 1987, *passim*; Gheorghe Amarandei, *Periodice dorohoiene*, vol. II, 1919 - 1944, Editura Axa, Botoșani, 171 p.; Ion N. Oprea, *Dorohoi, capitala "Țării de Sus" în presa vremii, 1874 - 2006*, Editura Edict Production, 2007, 343 p.

²⁷ *Publicațiile periodice românești*, tom III, p. 282; Gh. Amarandei, *op. cit.*, pp. 16 - 17.

²⁸ *Publicațiile periodice românești*, tom III, p. 198; Gh. Amarandei, *op. cit.*, pp. 20 - 22; I.N. Oprea, *op. cit.*, pp. 235 - 242.

²⁹ *Publicațiile periodice românești*, tom III, p. 388; Gh. Amarandei, *op. cit.*, pp. 11 - 15; I.N. Oprea, *op. cit.*, pp. 153 - 163.

1919. Ziarul *Îndrumarea Nouă*³⁰, organ județean de presă al Partidului Conservator Democrat - Take Ionescu, a apărut după alegerile parlamentare din noiembrie 1919 și a încercat, tardiv însă, cu un ecou local modest, să ofere sfaturi electorale alegătorilor care au descoperit avantajele, dar și capcanele votului oferit prin legea electorală din noiembrie 1918. Alt ziar, *Biruința*³¹, s-a autodefiniț ca "organ de presă independent al meseriașilor", iar în perioada iulie - decembrie 1919 a manifestat simpatii pentru Liga Poporului - Alexandru Averescu, dar care formațiune politică nu a participat la alegerile parlamentare din noiembrie 1919.

La acestea din urmă au participat, cu liste de candidați și semne electorale specifice depuse în termen legal la Tribunalul Dorohoi / Biroul Electoral al jud. Dorohoi, următoarele partide / dizidențe politice: PNL - tradițional, gruparea Artur Stavri; PNL - democrat, dizidența G.G. Burghel; Partidul Conservator Progresist - Al. Marghiloman; Partidul Naționalist Democrat - N. Iorga - A.C. Cuza; independentul Neculai Manoliu Bostan³². Listele candidaților de partid / dizidențe politice și independenți sunt detaliate în tabelul nr. 2.

Semnele electorale cu care au candidat partidele / dizidențele politice din jud. Dorohoi au fost următoarele (tabelul nr. 1)³³:

Nr. Crt.	Partidul politic / dizidența politică	Semnul electoral	
		- text	- imagine
1.	PNL - "tradiționali" - gruparea Artur Stavri & Co.	Roata cu 8 spițe	
2.	PNL - "democrați" - gruparea G.G. Burghel & Co.	Crucea cu două steluțe în câmpul inferior	
3.	P Naționalist Democrat - N. Iorga - A.C. Cuza	Crai Nou orientat spre stânga cu stea	
4.	P Conservator Progresist - Al. Marghiloman	Crucea într-un cerc	

Listele de alegători au fost alcătuite conform Legii electorale din noiembrie 1918, cu actualizări periodice, succesive, solicitate atât de birourile electorale județene și de unele partide politice, organizațiile județene, cât și de unii alegători cu drept de vot care nu s-au regăsit pe listele actualizate periodic, în funcție de reprogramarea

³⁰ *Publicațiile periodice românești*, tom III, p. 505; Gh. Amarandei, *op. cit.*, pp. 23 - 24.

³¹ *Publicațiile periodice românești*, tom III, p. 80; Gh. Amarandei, *op. cit.*, pp. 18 - 19; I.N. Oprea, *op. cit.*, pp. 49 - 53.

³² *Gazeta Dorohoiului*, an II, nr. 25 / 18 octombrie 1919, Dorohoi, p. 3.

³³ *Solia*, an VI, nr. 6 / 28 septembrie 1919, Dorohoi, p. 3; *Drapelul*, an I, nr. 34 / 2 noiembrie 1919, Dorohoi, pp. 1 - 2; *Gazeta Dorohoiului*, an II, nr. 26 / 25 octombrie 1919, p. 2; an II, nr. 27 / 1 noiembrie 1919, pp. 1 - 2 - 3.

calendaristică a alegerilor, și afișate în clădirile primăriilor comunelor urbane și rurale³⁴.

Listele de candidați ale partidelor / facțiunilor politice au fost alcătuite conform Legii electorale din noiembrie 1918, cu actualizări periodice, succesive, și depuse la Tribunalul jud. Dorohoi, cf. calendarului electoral specific. Nu au fost blocate, din motive legale, anumite liste de partide / dizidențe politice și candidaturi independente³⁵.

Campania electorală organizată tehnic, logistic, teritorial de administrația publică locală și de Biroul electoral județean Dorohoi și desfășurată de reprezentanții diferitelor partide / dizidențe politice s-a desfășurat, în general, în limitele legii electorale³⁶, dar au existat și situații specifice, în care alegătorii convocați la diferite adunări electorale au respins din start candidaturile dubioase / compromise prezentate, sau agenții electorali s-au manifestat violent verbal și fizic față de alegători, precum a procedat naționalistul Panaite Panaiteșcu la Săveni față de evreul Sulim P. Rosenberg³⁷, cazuri intens mediatizate de presa județeană dorohoiană³⁸.

Prezența la vot, la alegerile din 2 - 3 - 4 noiembrie (pentru Adunarea Deputaților) și 7 - 8 noiembrie (pentru Senat) 1919, a fost următoarea: 20.021 alegători cu voturi clar exprimate și 3.783 voturi ne-exprimate, nule sau anulate (23.804 votanți), din totalul de 30.745 alegători înscriși pentru Adunarea Deputaților, reprezentând 77,42%³⁹; 11.615 alegători cu voturi clar exprimate și 2.087 voturi ne-exprimate, nule sau anulate (13.702 votanți) din totalul de 14.568 alegători înscriși pentru Senat, reprezentând 94,05%⁴⁰. Adică, 8 din 10 alegători înscriși pe listele electorale au participat la vot pentru Adunarea Deputaților, iar 9 din 10 alegători înscriși pe listele electorale au participat la vot pentru Senat.

³⁴ ANR, SJ BT, *d. nr. 33 / 1919*, ff. 13 - 15, 33 - 34, 45 - 51, 67, 146 - 162, 167 - 169, 292 - 292v., 300 - 300v., 313 - 317, 360, 478 - 479, 506, 508, 509, 564 - 574, 583 - 623; *d. nr. 34 / 1919*, ff. 1, 13 - 26, 34 - 43, 87 - 90, 97 - 98, 103 - 112, 120 - 123, 169 - 173, 182, 192, 193 - 195, 200, 207 - 209, 215 - 217, 249 - 252, 329, 331 - 336, 364 - 394; *d. nr. 35/1919: Dosar [cu] Listele Electorale pe anul Corent 1919, Comuna Mamornița*, 15 f.; *d. nr. 36/1919: Dosar [cu] Listele alegătorilor la Camera de comerț și industrie a jud. Dorohoi 1918*, 111 f.

³⁵ ANR, SJ BT, *d. nr. 33 / 1919*, ff. 497, 516 - 518, 520; *d. nr. 34 / 1919*, ff. 30 - 32, 92 - 94, 96, 99 - 102, 103 - 112, 118 - 119, 132, 169 - 173, 182.

³⁶ ANR, SJ BT, *d. nr. 33 / 1919*, ff. 4 - 11, 13, 15, 27 - 30, 38 - 41v., 47 - 86, 87 - 90, 91 - 129, 139 - 140, 144 - 144v., 145, 164 - 165, 169 - 173, 174 - 175, 176 - 180, 181 - 290, 291 - 292v., 319 - 322, 323 - 328, 330, 334 - 337, 339 - 341, 343 - 358, 361 - 363, 374 - 375, 376 - 380, 381 - 399, 400 - 400v., 401 - 402v., 403 - 406, 407 - 412v., 413 - 420, 424 - 424v., 425 - 426v., 427 - 428, 455 - 461, 482 - 485v., 500 - 502, 522 - 523, 526, 531 - 532, 541 - 546, 553 - 554.

³⁷ *Gazeta Dorohoiului*, an II, nr. 29 / 15 noiembrie 1919, p. 1.

³⁸ *Idem*, an II, nr. 26 / 25 octombrie 1919, p. 2; an II, nr. 27 / 1 noiembrie 1919, pp. 1 - 2 - 3; an II, nr. 27 bis / 1 noiembrie 1919, pp. 1 - 2 - 3; an II, nr. 29 / 15 noiembrie 1919, p. 1.

³⁹ *Monitorul Oficial*, nr. 164 / 8 noiembrie 1919, București, p. 9221; *idem*, nr. 178 / 20 noiembrie 1919, p. 9779.

⁴⁰ *Idem*, nr. 165 / 11 noiembrie 1919, p. 9296; *Idem*, nr. 173 / 20 noiembrie 1919, p. 9809. Scurtu Ioan, "Alegerea primului Parlament al României întregite", în *Magazin Istoric*, anul LII, s.n., nr. 11/632, noiembrie 2019, p.5 și urm.

Tabelul nr. 2 sintetizează informațiile referitoare la rezultatele alegerilor parlamentare din noiembrie 1919.

Nr. Crt.	Specificația principală	Specificații secundare	Alegerile parlamentare din noiembrie 1919 - Jud. Dorohoi-Adunarea Deputaților ⁴¹	Alegerile parlamentare din noiembrie 1919 - Jud. Dorohoi - Senat ⁴²
1.	Circumscripția electorală (județul)		Dorohoi	Dorohoi
2.	Numărul parlamentarilor eligibili		6	2
3.	Nr. listelor depuse în fiecare circumscripție electorală (județul)		5	5
4.	Alegători înscriși		30.745	14.568
5.	Alegători votanți		20.021	11.615
6.	Nr. voturilor ne-exprimate, nule sau anulate		3.783	2.087
7.	Numele și prenumele candidaților		1. Manoliu Bostan Neculai 2. Stoianovici A. Neculai 3. Verona H. Neculai 4. St. Georges Constantin 5. Stoianovici A. Constant. 6. Pavlovici Ilie 7. Lt. Vronschi Constantin 8. Buțureanu Neculai 9. Preot Răileanu Constantin 10. Panaitescu Panaite 11. Duzinschi Ion 12. Dumitraș Andrei 13. Atanasiu Ion 14. Marcu Gheorghe 15. Giurgiuveanu Victor Mihai 16. Preot Enescu Ion	1. Manoliu Bostan Neculai 2. Stroici Gheorghe 3. Frank Ion 4. Cuza C. Alexandru 5. Rotaru Sandu Ion 6. Burghel G. Gheorghe 7. Manoliu Tețcanu I. Ion 8. Pr. Petrovici Kosma 9. Stavri Artur

⁴¹ *Idem*, nr. 164 / 8 noiembrie 1919, p. 9221; *idem*, nr. 178 / 20 noiembrie 1919, p. 9779; *Gazeta Dorohoiului*, an II, nr. 28 / 8 noiembrie 1919, p. 2; Ivan Marcel, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice, 1919 - 1932. Studiu comparativ al rezultatelor oficiale ale alegerilor pentru Camera Deputaților din anii 1919 - 1932*, Editura și tiparul Krafft & Drotleff SA, Sibiu, [1933], *Tabloul 1*, p. 36; *Tabloul 2*, p. 38; *Tabloul 2a*, p. 40; *Tabloul 2b*, p. 42; *Tabloul 2c*, p. 44; *Tabloul III*, p. 46; *Tabloul IV*, p. 48.

⁴² *Monitorul Oficial*, nr. 165 / 11 noiembrie 1919, p. 9296; *idem*, nr. 173 / 20 noiembrie 1919, p. 9809; *Gazeta Dorohoiului*, an II, nr. 29 / 15 noiembrie 1919, p. 2.

			17. Trufin Ion 18. Cazacu Teodor 19. Tomaziu E. Gheorghe 20. Kuparencu Constantin 21. Florescu Gheorghe 22. Holban Neculai 23. Lascăr V. Ștefan 24. Pilat I. Ion 25. Romanescu Dimitrie	
8.	Nr. de ordine al listei pe care au fost propuși partidul / gruparea politică căruia / căreia aparține candidatul	Nr. de ordine al listei cu candidați	1. Nr. 1 2. Nr. 2 3. Nr. 2 4. Nr. 2 5. Nr. 2 6. Nr. 2 7. Nr. 2 8. Nr. 3 9. Nr. 3 10. Nr. 3 11. Nr. 3 12. Nr. 3 13. Nr. 3 14. Nr. 4 15. Nr. 4 16. Nr. 4 17. Nr. 4 18. Nr. 4 19. Nr. 4 20. Nr. 5 21. Nr. 5 22. Nr. 5 23. Nr. 5 24. Nr. 5 25. Nr. 5	1. Nr. 1 2. Nr. 2 3. Nr. 2 4. Nr. 3 5. Nr. 3 6. Nr. 4 7. Nr. 4 8. Nr. 5 9. Nr. 5
		Partidul/ gruparea politic/ -ă al/a candidatului	1. Independent 2. Conservator progresist 3. Conservator progresist 4. Conservator progresist 5. Conservator progresist 6. Conservator progresist 7. Conservator	1. Independent 2. Conservator progresist 3. Conservator progresist 4. Naționalist 5. Naționalist 6. Liberal dizident 7. Liberal dizident

			<p>progresist</p> <p>8. Naționalist 9. Naționalist 10. Naționalist 11. Naționalist 12. Naționalist 13. Naționalist</p> <p>14. Liberal dizident 15. Liberal dizident 16. Liberal dizident 17. Liberal dizident 18. Liberal dizident 19. Liberal dizident</p> <p>20. Național liberal 21. Național liberal 22. Național liberal 23. Național liberal 24. Național liberal 25. Național liberal</p>	<p>8. Național liberal 9. Național liberal</p>
9.	Rezultatele alegerilor	Nr. voturi- lor obținute de fiecare candidat	<p>1. 589 voturi 2. 2448 voturi 3. 2251 voturi 4. 2194 voturi 5. 2331 voturi 6. 2152 voturi 7. 2216 voturi</p> <p>8. 9862 voturi 9. 9722 voturi 10. 9741 voturi 11. 9721 voturi 12. 9762 voturi 13. 9719 voturi</p> <p>14. 1851 voturi 15. 1711 voturi 16. 1703 voturi 17. 1725 voturi 18. 1650 voturi 19. 1851 voturi</p> <p>20. 1029 voturi 21. 876 voturi 22. 898 voturi 23. 861 voturi 24. 904 voturi 25. 974 voturi</p>	<p>1. 429 voturi 2. 255 voturi 3. 247 voturi 4. 5982 voturi 5. 5901 voturi 6. 1627 voturi 7. 1626 voturi 8. 748 voturi 9. 740 voturi</p>
		Masa	1. Lista nr. 1 - 589	1. Lista nr. 1 - 429

	electorală a fiecărei liste de candidați	2. Listă nr. 2 - 13592 voturi 3. Listă nr. 3 - 58437 voturi 4. Listă nr. 4 - 10491 voturi 5. Listă nr. 5 - 5542 voturi	2. Listă nr. 2 - 502 voturi 3. Listă nr. 3 - 11.883 voturi 4. Listă nr. 4 - 3.253 voturi 5. Listă nr. 5 - 1.488 voturi
	Numele - prenumele candidaților declarați aleși	1. Buțureanu Neculai 2. Pr. Răileanu Constantin 3. Panaitescu Panait 4. Duzinschi Ion 5. Atanasiu Ion 6. Stoianovici A. Neculai	1. Cuza C. Alexandru 2. Rotaru Sandu Ion
	Nr. voturilor obținute de candidații aleși	1. 9862 voturi 2. 9741 voturi 3. 9722 voturi 4. 9721 voturi 5. 9719 voturi 6. 2448 voturi	1. voturi 2. voturi
	Nr. de ordine a listei pe care a fost propus candidatul ales	1. Listă nr. 3 - naționalistă 2. Listă nr. 3 - naționalistă 3. Listă nr. 3 - naționalistă 4. Listă nr. 3 - naționalistă 5. Listă nr. 3 - naționalistă 6. Listă nr. 2 - conservator- progresistă	1. Listă nr. 3 - naționalistă 2. Listă nr. 3 - naționalistă

Câștigătorii alegerilor din noiembrie 1919 din jud. Dorohoi, pentru Adunarea Deputaților au fost, detașați ca număr de voturi, candidații Partidului Naționalist Democrat - N. Iorga - A.C. Cuza: Buțureanu Neculai, preot Răileanu Constantin, Panaitescu Panait, Duzinschi Ion, Atanasiu Ion, la coada listei situându-se, cu de patru ori mai puține voturi, Stoianovici A. Neculai, membru al Partidului Conservator Progresist - Alexandru Marghiloman⁴³. Pentru Senat au câștigat, la fel de detașat, tot candidații naționaliști: A.C. Cuza și Ion Sandu Rotaru⁴⁴. La 6 noiembrie 1919 N. Iorga a notat în jurnalul său că *"La Dorohoi am fi reușit noi"*⁴⁵, iar în ziua următoare a consemnat triumfalist că rezultatul alegerilor pentru Adunarea Deputaților *"E un mare succes pentru noi. Avem douăzeci și șapte de deputați (...)"*⁴⁶. Structura politică a grupului parlamentar din jud. Dorohoi a fost o surpriză

⁴³ Validați în ședința Adunării Deputaților din 28 noiembrie 1919 (*Dezbaterile Adunării Deputaților*, nr. 5 / 28 noiembrie 1919, București, p. 14).

⁴⁴ Validați în ședința Senatului din 27 noiembrie 1919 (*Dezbaterile Senatului*, nr. 46 / 27 noiembrie 1919, București, p. 9).

⁴⁵ Nicolae Iorga, *Memorii. 1918 - 1920. Războiul Național. Lupta pentru o nouă viață politică*, vol. 2, Paul Editions, București, 2018, p. 184.

⁴⁶ *Ibidem*.

atât pentru localnici, cât și pentru conducătorii de la "Centru" ai partidelor și facțiunilor politice candidate pe listele dorohoiene.

De ce au câștigat naționaliștii? Revigorarea și reorganizarea PND la nivel național și local județean, pentru a participa activ la viața politică a României Mari, în 1919 - 1920, activizarea organizațiilor județene pentru alegerile parlamentare din noiembrie 1919, în paralel cu sporirea și consolidarea carismei lui Nicolae Iorga, de Apostol și Învățător al Neamului Românesc în vremurile tulburi și nesigure din 1916 - 1918 au fost cauze ale rezultatelor bune obținute de naționaliști la nivel național și local - jud. Dorohoi.

Pe de altă parte, confuzia, dezinformarea, manipularea, minciuna, asumarea îndrăzneală, cinică, a personalității generalului Alexandru Averescu și a semnelor electorale asociat cu acesta (*crai nou cu stea*), capcanele și lipsa experienței electorale a masei alegătorilor rurali, abuzurile electorale au fost alte *cauze* ale victoriei naționaliștilor dorohoieni.

De ce au pierdut liberalii dorohoieni alegerile din noiembrie 1919? Liderul organizației județene, Gheorghe Văsescu, s-a retras la Paris în perioada 1916-1919, departe de suferințele și ororile Războiului de Întregire Națională a României, lăsând organizația cu o conducere interimară fără personalitate, neunitară, inițiativelor și acțiunilor dizidente ale liberalilor "tradiționaliști" *versus* liberalii "democrați". Astfel, dacă liberalii dorohoieni ar fi fost mai bine organizați pentru alegerile parlamentare și ar fi depus o singură listă de candidați, ar fi obținut cel puțin un mandat de deputat, adjucecat însă de conservator-progresistul Stoeanovici A. Neculai.

Unii oameni politici locali au căutat răspunsuri pertinente, expunând propriile idei în presa locală dorohoiiană. Astfel, liberalul Neculai Holban, învins în alegeri, a considerat o *Rătăcire...*? rezultatele de la urne: *"Această îngrijorare este legitimă: pentru că prin alegerea oamenilor necunoscuți și nechemați se îndepărtează cei cu experiență politică de guvernământ. (...) Din contra, dorim din toată inima să avem și noi surpriza de a descoperi între aleșii Dorohoiului oameni cu experiență politică desăvârșită, capacitate și competență, să fie o adevărată revelațiune pentru întreaga țară (...)"*⁴⁷.

Un alt liberal local, debusolat și ofensat totodată de rezultatul alegerilor⁴⁸, a reproșat direct alegătorilor săteni că *"Ați ales cinci candidați ai partidului naționalist - democrat, partid care deabia se formează, care n-a fost nici odată la cârma statului și a cărui perspectivă de a veni la guvern încă n-a fost întrevăzută de nimeni, partid*

⁴⁷ *Drapelul*, an I, nr. 35 / 16 noiembrie 1919, p. 1.

⁴⁸ I.G. Duca, lider important al PNL, a recunoscut cu amărăciune că, "(...) deși eram, în genere vorbind, tot partidul cel mai numeros reprezentat în Cameră, nu aveam majoritatea absolută și având în vedere și opera pe care o săvârșisem, adică România Mare, votul obștesc și exproprierea, și condițiunile extrem de favorabile în care se dusese lupta pentru noi - lipsa lui Averescu, simpatia Guvernului, ajutorarea chiar a aparatului administrative - nu mai încăpea nici o îndoială, **rezultatul alegerilor reprezenta pentru noi o mare înfrângere. (...) Țara se rostise împotriva noastră** (subl. DP)" - I.G. Duca, *Memorii*, vol. IV, *Războiul. Partea a II-a (1917 - 1919)*, ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994, pp. 232 - 233.

care în județul nostru nu are oameni cu suprafață capabili de a susține o acțiune energetică pentru ridicarea județului, a satelor și a orașelor din cuprinsul lui și ați ales un candidat (...) a partidului conservator progresist, a celui partid care a pactizat cu nemții și care dăruia prin pacea de la București, cu inimă ușoară, o treime din județul nostru dușmanului”⁴⁹.

Foto. nr. 1 – Grupul parlamentar din Jud. Dorohoi în noiembrie 1919
(C. Cojocariu, *op. cit.*, p. 127).

O butadă a înregistrat manipularea, persuasiunea, minciuna, înșelătoria practicate de candidați, confuzia, neatenția, credulitatea, educația electorală incipientă a alegătorilor.

„Nu suntem de vină...” În zilele trecute, întreb pe mai mulți cetățeni de lângă Mamornița:

- Oameni buni, voi cunoașteți pe d-nii Panaiteșcu, Atanasiu și Duzinschi? ... Ce v-a făcut să-i alegeți deputați?

- Ferească Dumnezeu, domnule? Nici n-am auzit de ei, dar nici nu i-am ales noi. Să ne sece mâinile de i-am ales. Noi am ales numai «**crai nou cu steluță**».

⁴⁹ *Drapelul*, an I, nr. 36 / 23 noiembrie 1919, p. 1.

- D-apoi bine, asta înseamnă că tocmai i-ați ales pe aceștia, căci ei erau în pătratul cu semnul «crai nou cu steluță».

- Așa? Eh..., apoi dacă e așa, n-avem ce face ..., i-am ales. Dar să n-ajungem până mâine dacă suntem de vină. S-avem iertare, greșelile-s pe oameni.

- Dă! ... Până ni-om deprinde și noi cu asta! ...⁵⁰.

Conservator - progresistul Constantin A. Stoeanovici, fratele mai mic al recent - alesului senator PCP Neculai A. Stoeanovici, a explicat că "Alții (naționaliștii - compl. DP) au crezut că cinstea politică nu există și s-au prezentat în alegeri promițând țăranilor că le vor da pământ fără bani, că-i vor scuti de biruri și că lista lor e recunoscută de Generalul Averescu, iar candidații sunt descendenții domnitotului Cuza care a dat pământ la țărani. Și s-a văzut rezultatul: Foc de pae, care luminează tare, dar arde repede - iată succesul partidului naționalist. (...) La Mihăileni stă în dosar declarațiile unui sătean asupra chipului cum partidul naționalist a înțales să inducă țărănimea în eroare"⁵¹.

Un membru al Ligii Poporului, organizația jud. Dorohoi, a lămurit că, atunci "Când am reprodus acuzațiunile ridicate împotriva naționaliștilor din localitate că întrebuințează fără drept numele generalului Averescu pentru a-și forma o platformă electorală, ne-am întemeiat pe fapte și documente. (...) După alegeri d-l colonel Topliceanu a reînuit acuzațiunile aduse împotriva naționaliștilor dorohoieni, telegrafiind generalului Averescu că d. Buțureanu și ceilalși candidați naționaliști s-au dat față de alegători drept oamenii săi și protestând energic contra acestor manopere"⁵².

Comparații între rezultatele alegerilor parlamentare din noiembrie 1919 și mai 1920 (tabelul nr. 3):

Nr. Crt.	Specificația	Adunarea deputaților ⁵³	Senat ⁵⁴	Observații
1.	Alegeri parlamen- tare noiembrie 1919 - nume- pre- nume candidați declarați aleși	1. Buțureanu Neculai 2. Pr. Răileanu C-tin 3. Panaitescu Panaite 4. Duzinschi Ion 5. Atanasiu Ion 6. Stoianovici A. Neculai	1. Cuza C. Alexandru 2. Rotaru Sandu Ion	
2.	Alegeri parlamen tare noiembrie	1. Lista nr. 3 - naționalist 2. Lista nr. 3 -	1. Lista nr. 3 - naționalistă 2. Lista nr. 3 -	

⁵⁰ *Idem*, an I, nr. 37 / 30 noiembrie 1919, p. 2.

⁵¹ *Gazeta Dorohoiului*, an II, nr. 28 / 8 noiembrie 1919, p. 1.

⁵² *Idem*, an II, nr. 31 / 29 noiembrie 1919, p. 2.

⁵³ Vezi *supra*, tabelul nr. 2.

⁵⁴ *Monitorul Oficial*, nr. 45 / 31 mai 1920, p. 1411; *idem*, nr. 49 / 5 iunie 1920, p. 1503.

	1919 - apartenen- ța politică a can- didaților declarați aleși	3. naționalist Lista nr. 3 - naționalist 4. Lista nr. 3 - naționalist 5. Lista nr. 3 - naționalist 6. Lista nr. 2 - conserva- tor- progresistă	naționalistă	
3.	Alegeri parlamen- tare mai 1920 - nume-prenume candidați declarați aleși	1. Buțureanu Nicolai 2. Duzinschi Ion 3. Pr. Gherasim I. 4. Col.Topliceanu Ion	1. Atanasiu Ion 2. Rotaru Sandu Ion	1. Deputați naționaliști realeși în 1920: 2. Buțureanu N. 3. Duzinschi I. 4. Atanasiu Ion (deputat ales senator); 5. Senatori naționaliști realeși în 1920: 6. Rotaru Sandu Ion
4.	Alegeri parlamen- tare mai 1920 - apartenența politi că a candidaților declarați aleși	1. Lista nr. II: Naționalist democrat și țărănist 2. Lista nr. II: Naționalist democrat și țărănist 3. Lista nr. II: Naționalist democrat și țărănist 4. Lista nr. III: Liga Popo- rului	1. Lista nr. II: Na- ționalist democrat și țărănist 2. Lista nr. II: Na- ționalist democrat și țărănist	

Concluzii:

- În jud. Dorohoi, la începutul secolului XX, partidele "istorice" Liberal și Conservator au avut înființate organizații județene, ai căror candidați au participat la alegerile parlamentare din februarie și mai 1914, rezultând un grup parlamentar județean de culoare liberală, cu o singură tușă conservator-democrată takistă; majoritatea acestor parlamentari dorohoieni vor candida din nou la alegerile parlamentare din noiembrie 1919;
- În 1919 în jud. Dorohoi a existat și o activă presă județeană de partid care, în timpul prelungitei campanii electorale parlamentare, a promovat interesele partidului / grupării proprii și a atacat formațiunile, oponentii și rivalii politici, în limitele deontologiei profesionale gazetărești;
- Neparticiparea Ligii Poporului-gen. Alexandru Averescu la alegerile parlamentare din noiembrie 1919 a fost o mare greșală strategico-tactică electorală a comandantului și învingătorului de la Mărăști, care atitudine electorală a dat

posibilitatea naționaliștilor - democrați să deturneze în interes electoral propriu "*legenda*" și ascensiunea electorală ale generalului;

- alegerile parlamentare din noiembrie 1919 au fost câștigate în jud. Dorohoi, pentru Adunarea Deputaților, de 5 reprezentanții Partidului Naționalist Democrat-N. Iorga - A.C. Cuza și de un membru al Partidului Conservator Progresist-Al. Marghiloman, iar pentru Senat de către alți 2 candidați ai Partidului Naționalist Democrat; în noiembrie 1919 grupul parlamentar al jud. Dorohoi era majoritar naționalist, cu o singură excepție conservator-progresistă, iar din februarie 1920 cu încă una, averescană, în Senat;
- rezultatele alegerilor parlamentare din noiembrie 1919 au fost surprinzătoare pentru candidații și alegătorii din jud. Dorohoi. Oamenii politici locali și "*centrali*", simplii alegători au înțeles că naționaliștii au câștigat alegerile, pe de o parte, prin receptarea carismei și personalității lui Nicolae Iorga de către un segment al electoratului dorohoian. Pe de altă parte, dezinformarea, manipularea, persuasiunea, minciuna, asumarea îndrăzneță, cinică, a personalității generalului Alexandru Averescu și a semnelor electoral asociat cu acesta (*crai nou cu stea*) în scop electoral de către naționaliști, abuzurile agenților iorghiști-cuștiști au fost metode folosite în campania electorală pentru obținerea de voturi, pe fondul lipsei experienței electorale și a confuziei masei alegătorilor rurali;
- perceperea nevoii de schimbare și căutarea unor noi alternative de reprezentare parlamentară de către electoratul votului universal din 1918 au influențat puternic rezultatele alegerilor;
- educația, experiența și beneficiile electorale ale votului universal din 1918 erau în formare. Și în cursul însușirii acestor capabilități electorale, care implica exercițiu electoral și evitarea capcanelor electorale, s-au produs confuzii, greșeli, erori, comportamente stranii, aprecieri subiective, superficiale;
- la alegerile parțiale pentru Senat din februarie 1920, pe baza ascensiunii continue a "*stelei*" (*Crai nou cu stea*) gen. Al. Averescu, candidatul Ligii Poporului - jud. Dorohoi, Matei Cantacuzino a câștigat locul de senator de Dorohoi, rămas liber prin demisia senatorului naționalist A.C. Cuza, ales în noiembrie 1919, care a optat pentru un fotoliu de parlamentar din alt județ; de altfel, toate cele 9 locuri devenite libere în Senat la nivelul Vechiului Regat și Basarabiei au fost obținute de către candidații Ligii Poporului;
- la alegerile parlamentare din mai 1920, în jud. Dorohoi naționaliștii, aliați cu țărăniștii lui Ion Mihalache, au câștigat 3 mandate de deputați⁵⁵ și 2 de senatori⁵⁶, iar Liga Poporului doar un mandat de deputat, în condițiile în care scrutinul electoral a fost organizat de guvernul gen. Al. Averescu. Și "*steaua*" lui Nicolae Iorga era încă puternică pe firmamentul politic - electoral românesc la începutul deceniului III al secolului XX, ca președinte al Adunării Deputaților⁵⁷ în perioada decembrie 1919-martie 1920 și unul dintre liderii Blocului Parlamentar (alianță de

⁵⁵ *Monitorul Oficial*, nr. 45 / 31 mai 1920, p. 1411.

⁵⁶ *Idem*, nr. 49 / 5 iunie 1920, p. 1503.

⁵⁷ Ioan Scurtu, "Activitatea primului parlament al României întregite", în *Magazin Istoric*, anul LII, s.n., nr. 12 (633) / decembrie 2019, București, pp. 19 - 22.

partide care au format guvernul Alexandru Vaida - Voevod), partidul său având o evoluție electorală constantă, într-un interval de 7 luni⁵⁸. După alegerile parlamentare din mai 1920, grupul parlamentar al jud. Dorohoi a rămas în continuare majoritar naționalist, cu o singură excepție, averescană, în Adunarea Deputaților.

Bibliografie

1. Izvoare arhivistice:

- Arhivele Naționale ale României, Serviciul Județean Botoșani, fond Prefectura Jud. Dorohoi, dosar nr. 33/1919: *Dosar [cu] Lucrările privitoare la dizolvarea corpurilor legiuitoare și alegerile pentru cameră, senat, județ, comună și camera de comerț*, vol. I, 624 f.;
- ANR, SJ Botoșani, fond Prefectura Jud. Dorohoi, dosar nr. 34/1919: *Dosar [cu] Lucrările privitoare la dizolvarea corpurilor legiuitoare și alegerile pentru cameră, senat, județ, comună și camera de comerț*, vol. II, 556 f.;
- ANR, SJ Botoșani, fond Prefectura Jud. Dorohoi, dosar nr. 35/1919: *Dosar [cu] Listele Electorale pe anul Corent 1919, Comuna Mamornița*, 15 f.;
- ANR, SJ Botoșani, fond Prefectura Jud. Dorohoi, dosar nr. 36/1919: *Dosar [cu] Listele alegătorilor la Camera de comerț și industrie a jud. Dorohoi 1918*, 111 f.;

2. Periodice:

- *Biruința*, an I, 1919, Dorohoi;
- *Drapelul*, an I, 1919, Dorohoi;
- *Gazeta Dorohoiului*, an II, 1919, Dorohoi;
- *Îndrumarea Nouă*, an I, 1919, Dorohoi;
- *Solia*, an VI, 1919, Dorohoi;

3. Articole, studii, sinteze:

- Amarandei Gheorghe, *Periodice dorohoiene*, vol. II, 1919 - 1944, Editura Axa, Botoșani, 171 p.;
- *Anuarul Statistic al României, 1915 - 1916*, București, 1916;
- *Atlas geografic general*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974;
- *Atlas istoric (general)*, coordonator prof. univ. Ștefan Pascu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971;
- *Atlas pentru istoria României*, coordonator acad. Ștefan Pascu, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983;

⁵⁸ Petre Țurlea, *Nicolae Iorga în viața politică a României*, Editura Enciclopedică, București, 1991, pp. 122-148; Mihai Opreșcu, *Partidul Naționalist Democrat condus de Nicolae Iorga*, București, 2000.

- Cojocariu Constantin, *Județul Botoșani, structuri administrative - teritoriale*, Editura Quadrat, Botoșani, 2008, pp. 134 - 135 (harta jud. Dorohoi în perioada interbelică);
- Coțofrei Vasile D., Grogoraș Gheorghe D., Mandachi Ilarion C., *Dorohoi 600. File de monografie*, Editura Tipo - And, Dorohoi, 2007, 600 p.;
- Dan - Străulești Petre, *Atlas istoric ilustrat al României*, Editura Litera, București, 2009;
- *Dezbaterile Adunării Deputaților*, nr. 5 / 28 noiembrie 1919, București;
- *Dezbaterile Senatului*, nr. 46 / 27 noiembrie 1919;
- Duca I.G., *Memorii*, vol. IV, *Războiul. Partea a II-a (1917 - 1919)*, ediție și indice de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994;
- Ghinea Dan, *Enciclopedia geografică a României*, vol. I (A - G), Editura Enciclopedică, București, 1996, pp. 543 - 544 (Dorohoi);
- Iordache Anastasie, "Programul liberal de reforme", în *Istoria parlamentarismului și a vieții parlamentare din România până la 1918*, coordonatori Paraschiva Căncea, Mircea Iosa, Apostol Stan, Editura Academiei RSR, București, 1983, p. 448;
- Iorga Nicolae, *Memorii. 1918 - 1920. Războiul Național. Lupta pentru o nouă viață politică*, vol. 2, Paul Editions, București, 2018;
- *Istoria parlamentarismului și a vieții parlamentare din România până la 1918*, coordonatori Paraschiva Căncea, Mircea Iosa, Apostol Stan, Editura Academiei RSR, București, 1983;
- Ivan Marcel, *Evoluția partidelor noastre politice în cifre și grafice, 1919 - 1932. Studiu comparativ al rezultatelor oficiale ale alegerilor pentru Camera Deputaților din anii 1919 - 1932*, Editura și tiparul Krafft & Drotleff SA, Sibiu, [1933];
- Mândruț Octavian, *România. Atlas geografic școlar*, Editura Corint, București, 2002;
- *Monitorul Oficial*, nr. 164 / 8 noiembrie 1919, București, p. 9221; *idem*, nr. 178 / 20 noiembrie 1919, p. 9779; *idem*, nr. 165 / 11 noiembrie 1919, p. 9296; *idem*, nr. 173 / 20 noiembrie 1919, p. 9809; *idem*, nr. 165 / 11 noiembrie 1919, p. 9296; *idem*, nr. 173 / 20 noiembrie 1919, p. 9809; *idem*, nr. 45 / 31 mai 1920, p. 1411; *idem*, nr. 49 / 5 iunie 1920, p. 1503;
- Oprea Ion N., *Dorohoi, capitala "Țării de Sus" în presa vremii, 1874 - 2006*, Editura Edict Production, 2007, 343 p.;
- Pantelimon Răzvan Victor, "Evoluția legislației electorale românești (1864 - 1938)", în *Analele Universității Ovidius*, seria *Istorie*, vol. VI, 2009, Constanța, pp. 107 - 116;
- Poclid Mihai, *Așezările umane din jud. Botoșani. Studiu de geografie istorică (atestare, toponime, evoluție, organizare teritorială)*, Editura Taida, Iași, 2008;
- Prodan Dan, "Personalitatea României Mari în tratativele de pace din 1919 - 1920", în *Acta Moldaviae Septentrionalis*, XIII, 2014, Botoșani, Editura Quadrat, pp. 179 - 182.
- *Publicațiile periodice românești*, tom III, București, 1987;

- Radu Alexandru, "Alegerile parlamentare din 1919. Un sistem electoral particular", în *Revista Română de Studii Electorale*, vol. VI, nr. 1, 2018, București, pp. 125 - 137;
- -România Mare. Harta însoțită de date statistice întocmită de G. Pop. 1919. ;
- -România Mare votează. Alegerile parlamentare din 1919 "La firul ierbii", Bogdan Murgescu, Andrei Florin Șora coordonatori, Editura Polirom, Iași, 2019, 462 p.;
- -Scurtu Ioan, "Alegerea primului Parlament al României întregite", în *Magazin Istoric*, an LII, s.n., nr. 11/632, noiembrie 2019, p. 5 și urm. ;
- Teodorescu Constantin, Mateescu Nicolae, *Atlas Geografic pentru școalele primare*, ediția a IV-a, Institutul Cartografic Unirea - Brașov, 1935, harta *Moldova - Basarabia, cu Județul Dorohoi*;
- Țurlea Petre, *Nicolae Iorga în viața politică a României*, Editura Enciclopedică, București, 1991.

Keywords: *Dorohoi District, Great Romania, parliamentary elections, november 1919, parliamentary structure, results.*

DOROHOI DISTRICT AND THE FIRST PARLIAMENTARY ELECTIONS FROM GREAT ROMANIA (NOVEMBER 1919)

(Summary)

In november 1919, in Great Romania have been organised the first parliamentary elections for Senat and Chamber of Deputies. In Dorohoi District were active a few local organisations of a political parties: Liberal, Conservative, Nationalist, People's League - General Averescu. The district press has spreaded the electoral messages. The elections in Dorohoi District have been gained by the Nationalist Party - N. Iorga-A.C. Cuza: 5 deputies in the Chamber of Deputies and 2 senators in the Senat. One elected deputy was from the Conservative Party - Marghiloman Group.

Why the Nationalist Party has gained the elections in Dorohoi District in november 1919? Because nationalists were in political ascension, N. Iorga's "political star" was in progress, nationalists' electoral - political campagne was active, persuasive, abusive, deceptive. People's League - General Averescu did not participated in elections, "historical parties" - Liberal and Conservative, politically discredited, did not organised the best campagne for gaining the parliamentary elections. On the other hand, after the end of WW I and the making of Great Romania, the romanian people want the fundamental and structural changes in romanian modern society. The will of the people was been expressed in parliamentary elections' results, in november 1919.